

Dafne di Morije

REBEKA

Prevela
Draga Petrović Grgin

■ Laguna ■

Naslov originala

Daphne Du Maurier

REBECCA

Copyright ©

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje, LAGUNA

Izdavačka kuća LAGUNA DOO BEOGRAD iz Beograda, ulica Resavska br. 33, poziva nosioca odnosno nosioce autorskih prava (autori ili druga lica koja su u skladu sa zakonom stekla autorska prava) na prevod knjige „Rebeka“ autorke Dafne di Morije, da se jave našoj izdavačkoj kući u cilju dogovora u vezi sa regulisanjem svih autorskih prava i obaveza.

U vezi sa navedenim, možete da nas kontaktirate putem e-maila redakcija@laguna.rs.

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

1

Noćas sam, u snu, opet bila u Menderleju. Kao da sam opet stajala ispred gvozdene kapije s rešetkama koja vodi prema ulazu. Dugo sam tamo stajala. Nisam mogla da uđem jer je kapija bila zaključana, pa su čak i lanac unakrsno vezali iza rešetaka. U snu sam pozvala vratara, ali on nije došao. A kada sam bolje pogledala unutra, kroz zardale rešetke, videla sam da je i šumareva kućica prazna.

Iz dimnjaka nije izlazio dim, a mali prozori s rešetkama gledali su me žalosno i napušteno. Zatim, kao što obično u snu biva, obuzela me iznenada neka natprirodna snaga i, kao neki duh, ipak sam prolebdela kroz zaključana vrata. Put je vijugao preda mnom kao nekada, ali, posle nekoliko koraka, videla sam da ipak nije onakav kakav je bio nekada davno. Bio je uzan i zapušten, drugačiji nego u naše vreme. U početku ništa nisam razumela, bila sam zbunjena, i tek kada sam sagnula glavu da se provučem ispod jedne pognute grane, shvatila sam šta se u stvari dogodilo. Priroda se opet izborila za svoje pravo i dugim, pretećim prstima, polako,

kradom, neprimetno se uvukla na svoje staro mesto. Šume, koje su i onda, davno, uvek preteći, čuvala stražu oko dvorca, najzad su pobedile i mračno se zgušnjavale iza vrta. Gola, bela stabla breza zbila su se jedno uz drugo, stvorila su svod nad mojom glavom, kao svod neke katedrale. Njihove grane isprepletale su se u nekom neobičnom zagrljaju. A isto tako i drugo drveće među brezama, koje nisam poznavala, zatim svečani hrastovi i unakažena stabla brestova.

Put je sada bio kao traka. Tanka traka nekadašnjeg puta. Njegove šljunkovite površine je nestalo, a gde je bio šljunak rasle su trava i mahovina. Grane drveća su izdžigljale u dnu krošanja i bile su smetnja da se prođe; čvornovato korenje ličilo je na kandže nekog skeleta. Tu i tamo, u toj džungli, poznala sam poneki žbun, koji je u naše vreme bio skupocena, plemenita biljka, kao na primer zvončići, čijim su se plavim glavicama mnogi divili. Od tada ih čovečja ruka nije dodirнула, cvetove im niko nije pobrao, rasli su divlje, izmešali se s korovom, i sada su i oni bili onako crni i ružni kao nepoznati paraziti oko njih.

Vijugao se, vijugao taj put, kojim smo nekada toliko prolazili, vijugao se čas na istok, čas na zapad, naš jadni stari put. Ponekad bih poverovala da se gubi u čestaru, ali se zatim opet pojavljivao pod nekim iščupanim drvetom, ili s druge strane blatnjavog jarka, raskvašenog zimskim kišama.

Nikada ne bih poverovala da je taj put tako dug. Izgleda da su se kilometri umnožili kao i drveće i da staza vodi u lavirint, u srce divljine, a ne ka našoj kući. Iznenada sam pomislila na to. Preda mnom je stajao neprirodno narastao žbun i širio svoje grane u svim pravcima. Srce mi je lupalo dok sam gledala, a grlo mi stezao plač.

Dakle opet sam u Menderleju, u našem Menderleju, i kuća je isto onako tajanstvena i nema kao što je bila. Njen

sivi toranj se beli na mesečini mog sna, u prozoru se ogleda zeleni travnjak. Vreme nije nimalo naškodilo savršenim dimenzijama zidova, niti romantičnom položaju kuće. I danas ta kuća izgleda kao sjajni dragi kamen na otvorenom dlanu.

Bašta se spušta prema čistini, a čistina se pruža do mora, i kad se okrenem, srebrno ogledalo blista se na mesečini; ni povetarac ne remeti glatku površinu ogledala. Ne, tu vodu iz sna nikakav vikor ne može da uzburka. Čistu svetlost tog bledog neba ne može oblak da pomrači.

Opet sam se okrenula prema kući. I mada je kuća i danas izgledala kao da smo se tek juče iselili iz nje, bašta je podlegla zakonima džungle isto kao i šuma. Rododendroni su izrasli do pedeset stopa u visinu i sjedinili se s raznim kržljivim, bezimenim žbunjem, koje se zakačilo za njihovo korenje. Jedan jorgovan sparao se s brezom, a bršljan koji je oduvek bio u neprijateljstvu s leptom i gracioznošću, još tešnje ih je protkao svojom lozom. A i inače bršljan je bio gospodar u toj izgubljenoj bašti. Njegove duge loze puze preko travnjaka i ubrzo će obaviti celu kuću. I još se neka biljka razgranala ovde, neki nezakoniti porod šume. Nekada su mu seme slučajno prosuli pod drvećem, zatim je zaboravljeno i sada s bršljanom neuredno raste kao ogromna rabarbera u mekoj travi, gde se nekada širio miris šeboja.

Divlje naraslo grmlje ponegde je potpuno zatvaralo put, prelazilo nametljivo na drugu stranu staze i grubo i nevešto naslanjalo se na prozore kuće. Potpuno isprepletanih grana, stajalo je tamo, kao ravnodušna straža s razbarušenim glavama, a između su trčkarali zečevi.

Šetala sam dalje, kao mesečar, u vrtu snova.

Mesečina može da igra čudnu igru s maštom, čak i s maštom spavača. Dok sam tamo stajala, zadržavajući dah,

mogla sam da se zakunem da kuća nije prazna, da živi i diše baš kao i nekad davno.

Kroz prozore je zračila svetlost, zavese je blago dizao večernji povetarac, a vrata biblioteke bila su napola otvorena, kao da smo ih mi ostavili otvorena. I moja maramica ležala je tamo na stočiću gde su se u širokoj, niskoj vazi njihale hrizanteme.

I po sobi se poznavalo da u njoj neko stanuje. Na jednom uglu pisaćeg stola velika gomila knjiga, koje treba da se vrate u biblioteku. Jedan stari požuteli primerak *Tajmsa*. Pepeljare s pikavcima, jastuci, na kojima se još ocrtava trag naših glava, nagorele cepanice u kaminu.

I Džasper, dragi Džasper s pametnim očima, ležao je na podu, dahtao i mahao repom kada je čuo kako se približavaju koraci njegovog gazde.

Jedan oblak, koji nisam odmah primetila, prekri za trenutak mesec, kao tamna ruka kad prekrije neko svetlo lice. Fantazija se rasplinula. U prozorima se ugasilo svetlo. Kuća, tu preda mnom, opet je bila siva beživotna kamena masa, u njenim sumornim zidovima nije više šaputala prošlost.

Kuća: grobnica. Naš strah i patnje sahranjeni su u njenim ruševinama. Nema vaskrsenja. Kad danju pomislim na Menderlej, misli mi više nisu gorke. Vidim ga onakvog kakav bi mogao da bude, kad ga se više ne bih plašila. Sećam se letnjih ruža i cvrkut ptica u zoru, čaja pod divljim kestenovima i dalekog šuma mora.

Sećam se i jorgovana i Srećne doline. Sve je to bila stvarnost. Ne može se izbrisati, poreći. To su uspomene koje više ne nanose bol. Sve mi je to u snu proletelo kroz glavu, dok je oblak pokrio mesec, a ja sam i u snu znala da samo sanjam.

A u stvari sam bila mnogo stotina milja od Menderleja, u tuđoj zemlji. Znala sam da ću se uskoro probuditi u maloj,

pustoj hotelskoj sobici, čija jednostavnost umiruje. Zatim, kada se probudih, uzdahnuh, ispružih se i okrenuh, i kad otvorih oči žmirkajući ugledah sunce i mirno, plavo, čisto nebo, tako različito od mesečine mojih snova.

Pred nama se pružao dan, dug i bez događaja, ali s nekim blagoslovenim mirom, o kome pre nismo smeli da sanjamo.

Nećemo da govorimo o Menderleju. Neću da pričam o svom snu. Jer Menderlej nije više naš. Menderlej više ne postoji.

2

N ikada više ne možemo da se vratimo. Prošlost je još suviše blizu. Događaji koje smo pokušali da zaboravimo, opet bi vaskrsli. Strah i zastrašujući nemir, koji su se iznenada pretvorili u slepi i bezrazložni užas, stišali su se, hvala bogu. Ali, kada bi se vratili, napali bi me opet kao neki živi neprijatelj.

Maksim je čudnovato strpljiv i nikada se ne žali. Ni onda, kada se seća.

Čim ga pogledam, znam da mu misli opet lutaju po Menderleju. Tada odjednom izgleda tako izgubljen i zbunjen, svaki izraz nestane s njegovog dragog lica, kao da mu ga je neka nevidljiva ruka izbrisala. Maska prekrije njegove crte, ukočena i hladna, lepa ali beživotna maska. Tada puši jednu cigaretu za drugom, pikavce ne gasi, samo ih baci u pepeljaru i pusti da se dime. Brzo i živo govori o stvarima koje uopšte nisu važne. Skače s jedne teme na drugu kao da se boji da se na nekoj duže zadrži. Mislim da postoji jedna teorija o tome

da čoveka bol čini boljim i jačim, i da je svakome potrebno bolno vatreno krštenje da bi ojačao kao čovek.

Mi smo oboje patili. Oboje poznajemo strah i usamljenost, beznadežno očajanje. Da, verujem da svakome, pre ili kasnije, dođe čas iskušenja. Svako ima svog zlog duha, koji ga kinji i muči i stavlja na probu svu njegovu snagu. Mi smo savladali naše zle duhove. Ja se bar nadam da smo ih savladali.

Ne muči nas više zao duh. Prevazišli smo krizu. Nismo lako dobili slobodu i mir, skupo smo ih platili. Ali mislim da smo već dosta propatili i rado bih dala đavolu svih pet svojih čula kada bih po tu cenu mogla da osiguram svoj sadašnji mir i spokojstvo. Naravno, i sada imam trenutke klonulosti. Ali imam i trenutke kada sat ne meri vreme, i oni teku neograničeno u večnost. U tim trenucima uhvatim mali varljiv osmeh večnosti.

Nema više tajni među nama. Zajedno smo, pripadamo jedno drugome. Jedno mislimo, jedno osećamo. Zidovi koji su nas razdvajali, srušili su se. Radost, žalost, sve delimo. Ne bunimo se što je hotel dosadan i loš, što je jelo neukusno i što je svaki dan potpuno isti. Ne bismo ni voleli da je drugačije. U otmenim hotelima Maksim bi morao da se sretne mnogim poznanicima. Oboje volimo jednostavnost, a i ako se ponekad dosađujemo – dosada je savršeno sredstvo protiv straha. Dani su nam isti, a ja sam se navikla da čitam naglas.

Maksim pokazuje izvesno nestrpljenje jedino u vreme kada stiže pošta. Jer, ako pošta ne donese ništa, to znači da opet treba čekati još jedan dan na pisma iz Engleske. Pokušali smo i sa radiom, ali je bio suviše glasan. Više volimo mir. Za zabavu nam je dovoljna i jedna partija kriketa, tome se već danima unapred radujemo.

Ponekad igramo bilijar i učestvujemo u drugim naivnim zabavama. Divimo se gimnastičkim takmičenjima đaka,

trkama pasa. Nekada mi dođu do ruke stari brojevi *Filda* i tada se vratim sa ovog ravnodušnog ostrva u stvarnost engleskog proleća. Čitam o krečnjačkim potocima, pesmi cvrčka, cveću u našim baštama. Vrane lete tamo-amo među drvećem, kao nekada u Menderleju. Izgužvano, prljavo lišće odiše mirisom vlažne zemlje.

Jednom sam našla jedan članak o golubovima i, dok sam ga čitala Maksimu, opet sam se našla kod kuće, leškareći pod drvećem dubokih menderlejskih šuma, dok su golubovi leteli nad mojom glavom. Čula sam njihovo nežno gukanje, koje je u vrelin letnjim popodnevim tako umirivalo moje živce. Tihi mir samo bi Džasper ponekad prekinuo, pronalazio bi me u šumi i trljao svoj vlažni nos o moju ruku. Golubovi nad mojom glavom udarali bi krilima, uzletali zatim na vrhove drveća i opet ih jedno vreme ne bih videla ni čula. Za njima se prikrađao mir, i ja, ni sama ne znam zašto, postala bih uznemirena i odjednom primetila da lišće više ne crta tamne šare na suncem obasjanoj čistini, da je granje potamnelo, senke se izdužile, i setila bih se da me gore u kući čeka svež džem od maline uz čaj. Ustala bih sa zemlje, stresla sa haljine suvo lišće, zviznula Džasperu i pošla prema kući. Stidela sam se što žurim i što samo kradom smem da pogledam nazad.

Kako je čudno da jedan članak koji govori o golubovima tako oživi prošlost, da i pri samom čitanju zadrhtim. Maksimovo lice postalo je tamnije, videla sam to i naglo prekinula čitanje. I dalje sam okretala listove, čitala rezultate takmičenja u golfu. Bili su stvarni i dosadni. O, kako sam u sebi blagosiljala igrače u flanelskim odelima, jer su se posle nekoliko trenutaka Maksimove crte opet ublažile, na licu mu se vratila boja i stavljao je ljutite primedbe na igru Sarija.

Taj slučaj bio mi je pouka. Ne sme se oživljavati prošlost. Kada čitam engleske novine, čitam samo politiku, sport,

ali ništa što bi podsećalo na Menderlej. Boje i miris, i zvuk i kiša, šum vode, čak i jesenja magla, i miris morske obale posle plime, sve to nemilosrdno podseća na Menderlej.

Ima ljudi čija je strast da zaviruju u red vožnje. Beskrajna putovanja izmišljaju na mapi i traže nemoguće veze. Moja strast je manje zamorna, mada isto tako čudna. Ja sam neizlečivo zaljubljena u engleske predele. Znam ime svake engleske farme. Da. I ime vlasnika. Znam koliko je fazana ubijeno u Engleskoj, koliko jarebica, koliko je srna ulovljeno. Znam gde mogu da se pecaju pastrmke, znam svako takmičenje u golfu i sa pažnjom pratim sve trke. Znam i imena odgajivača pasa, znam koliki je prinos žita, pošto se prodaje ugojena stoka, znam tajanstvene bolesti svinja, znam sve o engleskoj provinciji. Možda je to tužna zabava, ne odaje ni neku veliku inteligenciju, ali dok se zanimam takvim stvarima, dišem engleski vazduh i skupljam hrabrost za buduće dane.

Tada pustim svoju maštu i projurim sa lovačkim psima preko engleskih poljana.

Znam, bedna igra. Ali udaljava gorčinu i pokajanje i zaslađuje svojevorno izgnanstvo. Njoj zahvaljujem što mogu da uživam posle podne i što posle šetnje osvežena i nasmešena sednem za ceremonijalni popodnevni čaj. Šta li ostali misle o nama, što se tako držimo starih običaja? Sigurno nas smatraju ćudljivim Englezima.

Tu, na ovoj terasi, koju je vekovno sunce napravilo bleđom i bezličnom, sećam se menderlejskih čajeva u četiri sata. Stola u biblioteci pred kaminom. Tačno u minut, otvaraju se vrata i obred se svakog dana ponavlja isto do tančina. Na stolu srebrni poslužavnik, srebrni čajnik, beli čaršav. Džasper, sa načuljenim crnim španijelskim ušima, pravi se ravnodušan, ali jedva čeka da i njemu bacimo poneki kolač.

Svakog dana dogurali bi na stolu sa točkovima toliko finih stvari pred nas, a jedva da smo nešto jeli.

I sada sve to vidim. Komadi prženog hleba, tankog kao hartija, i sveži, vrela kolači, koji se još puše. Nepoznati sendviči, tajanstveno fini kolači i tipične puslice. Zatim takozvano „andeosko testo“, koje se prosto topi u ustima, i njegov malo tvrđi pratilac, rolat sa suvim grožđem. Jednoj izgledneloj porodici sva ta fina jela bila bi dovoljna za nedelju dana. Nikada mi nije uspelo da saznam šta se dešavalo sa onim što je preostalo. To rasipanje me ponekad uznemiravalo.

Ali, naravno, nikada nisam smela da upitam gospođu Denvers šta se dešava sa preostalim jelom. Da sam je pitala, sigurno bi me sa neodobravanjem pogledala, i sa onim svojim ledenim, ironičnim osmehom – kao da je i sada vidim – odgovorila bi:

„Za života gospođe De Vinter nikada nije bilo primedbi.“

Gospođa Denvers. Šta li sad radi? Šta li radi Favel? Mislim da sam se prvi put uplašila onda kada sam videla ledeno lice gospođe Denvers. Upoređuju me s Rebekom, pomislila sam uplašeno, i kao da se među nas spustila senka oštrog mača.

Sad je već sve prošlo. Više se ne plašim, ne mučim se, i oboje smo slobodni. Sada i moj verni Džasper trčkara po srećnijim livadama i Menderlej više ne postoji. Kao prazna školjka, krije se u čestaru dubokih šuma, onako kako sam ga u snu videla.

Ponekad možda neka skitnica ili beskućnik zaluta tamo, traži zaklon od pljuska. Ako je hrabar, može tu nekažnjeno da se kreće. Ali ko se boji, ko je nervozan... za njega nije Menderlej. Taj bolje da mu nikada ne prekorači prag, jer nikada ne bi bio srećan pod krovom po kome tako tajanstveno lupkaju kišne kapljice. Ko se boji, taj će uvek videti aveti u

Menderleju. Tamo na krivini gde se zbililo drveće, tamo nije mesto za bojažljivog čoveka.

Ne savetujem nikome da ostane tamo posle zalaska sunca. Šuštanje lišća ima zvuk sličan šuštanju večernje haljine neke žene. A kada lišće zadrhti, padne i skupi se na zemlji, izgleda kao tragovi žurnih koraka jedne žene, kao da je tamo prolebdela svilena cipelica sa visokom petom.

Kada pomislim na te stvari, uvek se sa olakšanjem okretnem pejzažu koji se vidi sa našeg balkona. Na taj divni sjaj ne pada nikakva senka. Vinogradi, posađeni među kamenjem, blistaju na suncu, a lišće rododendrona beli se od prašine. Možda će doći vreme kada ću i voleti taj kraj. Sada ga još ne volim, ali imam poverenja u njega. Umiruje me. A umirenje cenim iznad svega. Skupo sam ga platila. Sada sam već mnogo hrabrija, a i prema strancima sam sasvim drugačija, ne ona koja sam tada bila, kad me je Maksim prvi put poveo u Menderlej.

Sa koliko sam lepih nada gledala u budućnost, a ipak, kako mi se steglo srce, kako sam se plašila da ću napraviti neku glupost!

Naravno, moja bojažljivost i moj strah tako su loše uticali na gospođu Denvers i na ostale. Ko sam, šta sam ja bila prema Rebeki? Niko i ništa.

I danas vidim sebe. Sećanje je podiglo most između prošlosti i sadašnjosti. Kosa mi je bila kratka, prava, glatka, detinjasta kosa. I lice kao u deteta. Nikada nisam koristila puder i nosila sam loše skrojen kaput i suknju, džemper koji sam sama plela, i tako sam se skupila u senci gospođe Van Hoper kao bojažljivo, nezgrapno ždrebe.

Kada smo silazili u restoran, ona je išla napred. Svoje kratke noge, deformisano telo teško je držala u ravnoteži na visokim potpeticama. Nabrana bluza je još više isticala

njene bujne grudi, nov šešir je probola dugačkom koplja-stom iglom koja je predstavljala guštera sa zelenim očima, a njeno široko čelo podsećalo je na koleno nekog dečaka. U jednoj ruci nosila je ogromnu tašnu, u kojim Engleskinje u inostranstvu vuku sobom svoje pasoše, beležnice i karte za bridž, a u drugoj je držala svoj neizostavni monokl. Monokl sa kojim je prodirala u privatni život drugih ljudi.

Imali smo svoje uobičajeno mesto u uglu restorana blizu prozora. Gospođa Van Hoper digla bi do očiju svoj monokl, prošetala pogledom po restoranu, zatim spustila svoje naočare koje su visile na crnoj pantljici i ljutito rekla:

„Ne vidim nijedno poznato lice. Kazaću upravniku da treba jeftinije da mi računa sobu. Šta oni misle, zašto dolazim ja ovamo? Da se divim liftboju?“

Zatim bi pozvala kelnera i njen oštar stakato – glas sekao je vazduh kao testera.

Kako je drugačiji ovaj restoran u kome se sada hranimo od onog prostranog okićenog restorana hotela *Kot d'Azur* u Monte Karlu. Kako je drugačiji ovaj čovek s kojim danas sedim za stolom i koji ozbiljnim, jakim, lepo izvajanim rukama, mirno, mahinalno ljušti svoju mandarinu, i ponekad digne pogled na mene i nasmeši se, kako je drugačiji nego što je bila gospođa Van Hoper, čija je debela, prstenjem nakinđurena ruka nervozno čupkala salвете, i čiji se pogled uvek sa sumnjom zaustavljao na mom tanjiru da proveriti jesam li ja dobila bolje parče. A toga nije trebalo da se plaši jer je kelner, koji je svojim mađioničarskim nagonom odmah osetio da ja pored gospođe Van Hoper igram podređenu ulogu, i pred mene donosio činiju koju je neko pre pola sata vratio zato što je šunka stara i nije lepo sečena.

Zanimljivo, kako je posluga prema meni uvek bila ohola i nestrpljiva. Sećam se, jednom kada sam bila na izletu s

gospođom Van Hoper, sobarica nikada nije htela da se pojavi na moje bojažljivo zvonjenje, moje cipele nikada nije očistila, a na stolicu pred mojim vratima stavljala je uvek hladan čaj. Tako je bilo i u hotelu, samo s tom razlikom što se izveštačena ravnodušnost pretopila u uvredljivu intimnost. Kako sam bila mlada i neiskusna, o, bože! Bila sam vrlo osetljiva, svaka reč mi je zadavala bol, čak i reči koje nisu izgovorene da bi me vređale.

Sećam se one porcije šunke. Bila je suva, neukusna, a ja nisam smela da je vratim. Jele smo nemo, jer je za stolom gospođa Van Hoper volela da usredsredi svu pažnju na jelo. Po tome kako joj je sa brade kapao sos od paradajza, mogla sam da ustanovim da li joj se makaroni sviđaju ili ne.

Nije baš bio ukusan prizor gledati gospođu Van Hoper kada jede. Da ne bih morala da je gledam, okrenula sam pogled i primetila da je sto pored nas, koji je već tri dana bio slobodan, opet zauzet. Upravnik restorana, sa onim svojim poklonom koji je čuvao za najotmenije goste, upravo je pratio do stola novog gosta.

Gospođa Van Hoper je spustila viljušku i mašila se monokla. Sa takvom nametljivošću je zurila u našeg suseda da sam umesto nje pocrvenela. A muškarac, izgleda, kao da nije primetio interesovanje gospođe Van Hoper, i rasejano je gledao jelovnik.

Gospođa Van Hoper je sklopila svoj monokl, nagla se preko stola, njene sitne oči sijale su od uzbuđenja i progovorila je malo glasnije nego što bi bio red.

„Maks de Vinter“, rekla je, „vlasnik Menderleja. Izgleda bolestan. Šta vi mislite? Kažu da još nije preboleo smrt svoje žene...“